

О.С. Яворська,
студ. І курсу магістратури, спеціальність “Право”,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінального
права, кримінального процесу та криміналістики Т.О. Павлова

ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ “ЗАОХОЧУВАЛЬНІ ЗАХОДИ” У ДОКТРИНІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Питання системи заходів кримінально-правового впливу відноситься до найскладніших сучасної вітчизняної доктрини кримінального права, що обумовлено відсутністю у чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК України) чіткої системи вказаних заходів. Слід погодитися з М.І. Хавронюком, який вважає, що “розкидавши” різні заходи кримінально-правового впливу по Загальній частині Кримінального кодексу України, вітчизняний законодавець не здогадується про її існування” [1, с. 290].

Формування сучасної системи кримінально-правових заходів в Україні, на думку О.В. Козаченко, “має здійснюватися на умовах забезпечення балансу між публічними і приватними засадами регулювання кримінально-правового конфлікту з метою застосування такого впливу, який є необхідною і достатньою реакцією з боку держави, що спрямована на відновлення соціальної справедливості і характеризується гуманним ставленням до особи, яка вчинила злочин або допустила об’єктивно неправомірну поведінку, враховує зацікавленість потерпілої сторони в усуненні заподіяної шкоди, відшкодуванні завданих збитків і відновленні порушених прав, ураховує інтереси інших осіб, суспільства, держави” [2].

Чільне місце серед заходів кримінально-правового впливу займають заохочувальні заходи. Хоча законодавець термін “заохочувальні заходи” не використовує, він є усталеним у доктрині кримінального права.

Саме за допомогою заохочувальних заходів держава реалізує гуманістичний потенціал кримінально-правових норм, стимулюючи позитивну посткримінальну поведінку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Серед вітчизняних вчених проблемами визначення змісту та системи заохочувальних заходів займаються такі вчені як Ю.В. Баулін, О.О. Дудоров, О.В. Козаченко, М.І. Хавронюк, П.В. Хряпінський та інші вчені.

М.І. Хавронюк вважає, що “заходи поновлення вживаються з метою стимулювання правопорушника до суспільно корисної, правильної поведінки, а тому є різновидом заходів заохочення. Таким чином, правильно виділяти три колії: 1) заходи заохочення; 2) заходи покарання; 3) заходи безпеки” [3].

Як пише В.П. Хряпінський, “підставою застосування заохочення є здійснення особою соціально-корисної поведінки, що містить склад правомірної поведінки, передбачений заохочувальною нормою КК” [4, с. 104].

Кримінально-правове заохочення передбачено як нормами Загальної, так і нормами Особливої частини Кримінального кодексу України. Та може бути пов’язано, по-перше, із пом’якшенням або звільненням від кримінальної відповідальності, які передбачені у Розділі IX Загальної частини Кримінального кодексу, так і деякими нормами Особливої частини Кримінального кодексу, по-друге, із звільненням від покарання або його відбuvання.

В.П. Хряпінський вважає, що “заохочувальна кримінально-правова норма передбачає виключення, звільнення або пом’якшення кримінальної відповідальності або покарання в разі здійснення особою суспільно-корисного діяння, що містить склад правомірної поведінки, передбачений у кримінальному законодавстві” [4, с. 105].

М.І. Хавронюк пише, що “заохочувальними заходами кримінально-правового впливу є такі, що спонукають особу до поведінки, яка дозволяє вирішити кримінально-правовий конфлікт без державного примусу, “з найменшими втратами” для особи та інших суб’єктів відповідних правовідносин. Це своєрідний “пряник”, якщо “батоном” вважати примусові заходи кримінально-правового впливу” [1, с. 295].

Таким чином, заохочувальними заходами, на нашу думку, є передбачені кримінально-правовими нормами форми реакції держави на вчинене кримінальне правопорушення, які направлені на стимулювання позитивної посткримінальної поведінки особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навчальн. посіб. / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К. Ваїте, 2014. 944 с.

2. Козаченко О.В. “Багатоколіїність” здійснення кримінально-правового впливу – вимога сьогодення. URL: <http://www.pravnik.info/2013-12-27-15-15-31/815-bagatokolijnist-zdijsnennya-kriminalno-pravovogo-vplivu-vimoga-sogodennya.html>(дата звернення 22.03.2019).

3. Хавронюк М.І. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають? (частина 1). URL: <http://justice.org.ua/politika-i-pravo-podiji-fakti-komentari/zakhodi-kriminalno-pravovogo-vplivu-yaki-voni-buvayut-chastina-1>. (дата звернення 22.03.2019).

4. Хряпінський П.В. Доктринальне розуміння заохочувальних норм у кримінальному праві. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2017. № 1(77). С. 97–107.